בן גוריון וחזון הגאולה המשיחית

חזון הגאולה המשיחית הינו נושא מרכזי אצל נביאים רבים, ואצל הנביאים המאוחרים הוא בולט במיוחד. בן גוריון ראה בהישגים של צה"ל ושל החלוצים חלק ממימוש אותו חזון משיחי.מעבר להיבט הצבאי-מדיני ב"ג ראה בהיבט החברתי-תרבותי במשיחיות המקראית את עיקר בשורתה.

עצמאות מדינית כיריית הפתיחה לעידן המשיחי

לפי ב"ג, הקמת המדינת לא היתה תופעה מדינית רגילה. היא היתה אירוע היסטורי ייחודי הפותח עידן חדש בתולדות עם ישראל - ימות המשיח:

"אנו חיים בימות המשיח. אחד מגדולי ישראל, ראש אמוראי בבל, שאיחד בתוכו תורה וחכמה, שמואל ירחינאה, אמר לפני אלף ושבע מאות שנה: 'אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד'. ***נגאלנו משעבוד מלכויות - ומכאן ימות המשיח. המשיח עצמו טרם בא –*** *כי לא הושלם דבר קיבוץ גלויות, אולם הגיעו ימות המשיח, ויחד איתם באו חבלי משיח."*[1]

הקמת המדינה היא האירוע הפותח של 'ימות המשיח' ועימה מגיע קיבוץ הגלויות האדיר:

"העלילה הגדולה והחדשה, שלא היתה עוד דוגמתה בתולדות ישראל, ואשר רק היא נושאת בכנפיה מהפכת גורלנו – היא עלילת קיבוץ הגלויות*...אחד מחכמינו הקדומים אמר: 'גדול קיבוץ גלויות כיום שנבראו בו שמים וארץ'...וחזון זה נעשה בימינו מציאות חיה... לקיבוץ גלויות המתרחש בימינו אין דוגמה בכל ההיסטוריה הארוכה שלנו, ולא בהיסטוריה של שום אומה ולשון אחרת...****קיבוץ גלויות – זהו טעם קיומה של מדינת ישראל..."***[2]

עליונות צבאית כחלק מהחזון המשיחי

הגבורה הצה"לית היתה לפי אמות מידה מקראיים:

---

1 "דרכנו במדינה", *חזון ודרך*, כרך שלישי (1951), עמ' 134 [כמובא אצל י. בקר, עמ' 621]

2 "התפקיד החילוצי בקיבוץ הגלויות", חזון ודרך, כרך שלישי (1950), עמ' 18 [כמובא אצל י. בקר עמ' 411]

"איני יודע אם צבאות ישראל באיזו תקופה שהיא, החל מיהושע בן נון, דוד המלך ועד החשמונאים ובר כוכבא, עשו בתקופת זמן מוגבלת זו, שבה פעל צבא הגנה לישראל, ***דבר מה יותר גדול או אילו אותו הדבר****".*[3]

הגאולה המשיחית אינה מסתיימת בצרכים החומריים של האיש העברי, להיפך, היא ההקדמה לחזון נרחב יותר.

הציונות העובדת כמשיחית

לפי ב"ג, המפעל הציוני הוא משיחי ביסודו:

*"דבר מדינת ישראל, דבר גאולת העם, דבר תנועת פועלי ארץ ישראל - אינו חשבון משקי, דאגה ללחם, אף לא עניין של הצלת המונים...****אלמלא הכיסופים המשיחיים, לא היינו באים הנה ולא היינו עושים מה שעשינו."***[4]

"כל מה שמתרחש בימינו – חידוש מדינת היהודים ועליית מאות אלפי יהודים... אי אפשר להבין בלי לראות חזון הגאולה המשיחית נטוע בלב העם היהודי*...חזון זה ממלא חללה של ההיסטוריה היהודית...הזיקה הנפשית העמוקה למולדת הקדמונים של ישראל לארץ היעודה, ללשון עברית, ולספר הספרים...****כל אלה פירנסו חזון הגאולה המשיחי אשר נתבשר על ידי נביאי ישראל****, ואלה היו המעיינות העמוקים והנאמנים מהם שאבו פזורי ישראל בגולה מאות בשנים הכח...****להתקיים עד בא הישועה הלאומית****."*

התקווה המשיחית היא זו שמאפיינת ומייחדת את ישראל משאר האנושות:

"עיני כל העמים היו מופנות לעבר, ל"תור הזהב" מימים קדומים, שעליו סיפרו הלגנדה ומיתולוגיה שלהם, בה בשעה שעמנו, שנשאר נאמן לרוח המיוחדת של נביאי ישראל – ***עיניו היו נשואות לעתיד, לחזון אחרית הימים****..."*[5]

ייעודו ההיסטורי של העם היהודי

לפי ב"ג, ייעוד ההיסטורי של עם ישראל הוא להיות 'עם סגולה', או 'אור לגויים':

---

3 "ענייני ביטחון", שם, כרך שני (1950), עמ' 210 [כמובא אצל י. בקר, עמ' 454]

4 "דרכינו במדינה ", <u>חזון ודרך</u>, כרך שלישי (1951), עמ' 134 [כמובא אצל י. בקר, עמ' 621]

5 "קום יקום החזון", 1949 (חזון ודרך, כרך ראשון, עמ' 183 – 184)

"ההיסטוריה לא פינקה אותנו בכח, בעושר, בשטחים רחבים וברוב עם, אבל היא העניקה לנו תכונה מוסרית ואינטלקטואלית בלתי מצוייה, ***והיא מזכה ומחייבת אותנו להיות אור לגויים****."*[6]

האומה הישראלית מחוייבת לגלם בתוכה את עקרונות האמת והצדק כפי שתוארו על ידי נביאי ישראל.ומניין נובעת מחוייבות זאת?

"א-להי ישראל לא [היה] כאלהי הוודנטא (Vedānta) *– ישות מטאפיזית או כח עליון מעבר לטוב ורע****, אלא ישות מוסרית..."***[7]

לכן, רעיון 'אור לגויים' צריך להגיע לידי מימוש בעידן המשיחי.

מהות החזון המשיחי

בימות המשיח עולם כמנהגו נוהג, אך ישנה מגמה הדרגתית מתמשכת של הפיכת הסדר הקיים. לכן, בימות המשיח המלחמה באויבים והניצחון עליהם עדיין כורח המציאות ומתקבלת על הדעת, אבל חזון 'וגר זאב עם כבש' עדיין לא ממומש. עוצמה צבאית איננה סוף פסוק:

*"...****העם הנבחר בתנ"ך אין פירושו עם כובש עולם ומדביר עמים תחת רגליו*** *כרעיון הבחירה הסלאבית של הצארים, הסובייטים ונושאי כליהם "המדעיים"...****עם קדוש – ולא עם שליט על אחרים****."*[8]

אלא:

"חזון אחרית הימים של ישעיהו ומיכה לא היה חזון שלטון ישראל על העולם, ***אלא הר בית ה' ככוח מושך לכל העמים*** *אשר יאמרו לעצמם: 'לכו ונלכה אל הר ה' אל בית א-להי יעקב יורנו מדרכיו ונלכה בארחותיו'."*[9]

ההגמוניה העברית שחזו נביאי ישראל תתבטא לא רק בצד המדיני-טריטוריאלי, אלא בעיקר בהנהגה מוסרית-חברתית עולמית.

---

6 "ישראל והתפוצה", שנתון הממשלה (1957), עמ' כו [כמובא אצל י. בקר, עמ' 644]

7 "ישראל והתפוצות", שנתון הממשלה תשי"ח (1957), עמ' כז [כמובא אצל י. בקר, עמ' 623]

8 שם, שם

9 "בזכות השוני", חזון ודרך, כרך חמישי (1954), עמ' 107 – 108 [כמובא אצל י. בקר, עמ' 642]

לסיכום: בן גוריון בשיטת הרמב"ם

לפי ב"ג, החזון המשיחי הוא מימוש-עד-תום של הייעוד ההיסטורי של האיש הישראלי. הייעוד הזה הינו בעיקר בעל אופי מוסרי-חברתי ויושלם כאשר ייבנה חברה מתוקנת כמו שתארו נביאי ישראל. החומריות היא רק אמצעי במסגרת השלב המוקדם של מימוש חזון זה, ואינה החלק העיקרי שלו. עם ישראל מחוייב להגיע לדרגת 'ויורנו מדרכיו'.

השאיפה הבן גוריונית נראית מעוגנת בהלכה. הרמב"ם כותב בסוף הלכות מלכים ומלחמות (פרק יב, הלכה ז – ח): "*לא נתאוו הנביאים והחכמים ימות המשיח--****לא כדי שישלטו על כל העולם, ולא כדי שירדו בגויים, ולא כדי שינשאו אותם העמים, ולא כדי לאכול ולשתות ולשמוח וכו...”***

“...ובאותו הזמן, לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ***ולא קנאה ותחרות--שהטובה תהיה מושפעת הרבה****, וכל המעדנים מצויין כעפר.* ***ולא יהיה עסק כל העולם, אלא לדעת את ה' בלבד****. ולפיכך יהיו חכמים גדולים, ויודעים דברים הסתומים העמוקים; וישיגו דעת בוראם כפי כוח האדם,* ***שנאמר 'כי מלאה הארץ, דעה את ה', כמים לים מכסים****' (ישעיה יא, ט)"*

ביבליוגרפיה

בן-גוריון, דוד,משנתו של דוד בן-גוריון [כינס והקדים מבוא יעקב בקר] (תל-אביב: יבנה, 1958)

בר-זהר, מיכאל, בן-גוריון: ביוגרפיה (ירושלים: כתר, 1980)